

МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

MECHANISMS OF RISK MANAGEMENT IN INVESTMENT ACTIVITY

Іваненков А.М.

студент,

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Грабовський І.С.

доцент кафедри фінансів та маркетингу,

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

У статті розкрито основні механізми управління ризиками в інвестиційній діяльності. Розглянуто необхідність застосування концепцій ризик-менеджменту для управління коштами підприємства або окремого інвестора в умовах невизначеності дій власної держави, міжнародних подій чи навіть невпевненості в результатах власної діяльності. Запропоновано рішення для мінімізації ризиків в інвестиційній діяльності.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, ризик-менеджмент, інвестиційний менеджмент, політичний ризик, загальноекономічний ризик, правовий ризик, технічний ризик, ризик учасників проекту, фінансовий ризик, маркетинговий ризик, екологічний ризик, спекулятивний, або трейдерський, ризик, диверсифікація, лімітування, хеджування.

В статье раскрыты основные механизмы управления рисками в инвестиционной деятельности. Рассмотрена необходимость применения концепций риск-менеджмента для управления средствами предприятия или отдельного инвестора в условиях неопределенности действий собственного государства, международных событий или даже неуверенности в результатах своей собственной деятельности. Предложено решение для минимизации рисков в инвестиционной деятельности.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, риск-менеджмент, инвестиционный менеджмент, политический риск, общеэкономический риск, правовой риск, технический риск, риск участников проекта, финансовый риск, маркетинговый риск, экологический риск, спекулятивный, или трейдерский, риск, диверсификация, лимитирование, хеджирование.

The main mechanisms of risk management in investment activity are disclosed in the article. The need to apply risk management concepts to manage the enterprise's funds or an individual investor, in the context of the uncertainty of the actions of the own state, international events or even uncertainty in the results of its own activity is considered. A solution is proposed to minimize risks in investment activities.

Keywords: investment activity, risk management, investment management, political risk, general economic risk, legal risk, technical risk, project participants risk, financial risk, marketing risk, environmental risk, speculative or trader risk, diversification, limitation, hedging.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Спираючись на досвід закордонних інвесторів та трейдерів, таких як Майкл Маркус, Ричард Деніс, Брюс Ковнер, Ларі Хайт, Марті Шварц, можна з упевненістю сказати, що управління ризиками в інвестиційній діяльності є чи не найголовніше в їх роботі. Об'єктивний підхід до інвестицій припускає необхідність використання науково обґрунтованих механізмів управління, що забезпечують максимальне врахування діючих ризиків, аналіз ефективності реалізованих заходів і ухвалення оптимальних рішень під час здійснення інвестиційних рішень [6, с. 29, 71, 103, 189].

Коли Україна перейшла до ринкової економіки, підприємствам стало важливо прогно-

зувати свої доходи та витрати, які виникають у процесі його діяльності. Досвід попередніх років життя в Україні показав, що треба якимось чином захищати свої підприємства від валютних, фінансових та інвестиційних ризиків.

Узагалі більшість закордонних компаній чи окремих інвесторів приділяє велику увагу, прогнозуванню, оцінці та управлінню ризиками, тоді як вітчизняні підприємства досі дивуються, чому вони втрачають гроші від ризикових валютних та інвестиційних операцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Питання дослідження ризиків інвестиційної діяльності розглядають багато авторів, таких як: Ніалл

Фуллер («Співвідношення ризику до прибутку та управління капіталом у торгівлі на Форекс», «Хитрості управління капіталом», «Найважливіша стаття»); Ланс Бегс («События, меняющие уклон» [7, с. 163]); Андрій Медведєв («Риск-менеджмент» [8, с. 157]) та А.М. Поддєрьогін («Фінансовий менеджмент» [9, с. 328]).

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). **Мета статті** – визначення основних процесів управління ризиками в інвестиційній діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Термін «інвестиційна діяльність» трактується неоднозначно, тому є необхідність уточнення його сутності в законодавстві України.

Інвестиційна діяльність – сукупність практичних дій фізичних, юридичних осіб і держави для реалізації їх права на інвестування. Регулюють інвестиційну діяльність закони України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць», «Про зовнішньоекономічну діяльність», в яких зазначено, що «інвестиційна діяльність відбувається на основі інвестування, що здійснюється громадянами, недержавними підприємствами, господарськими асоціаціями, товариствами і спілками, а також громадськими і релігійними організаціями, іншими юридичними особами, державного інвестування, що здійснюється органами влади й управління держави, областей, адміністративно-територіальних утворень за рахунок коштів бюджетів, позабюджетних фондів і позичкових коштів, а також державними підприємствами й установами за рахунок власних і позичкових коштів, іноземного інвестування, що здійснюється іноземними громадянами, юридичними особами і державами, спільного інвестування, що здійснюється українськими та іноземними громадянами, юридичними особами і державами» [1–4].

Зіткнення з різноманітними ризиками – звичайна загроза для будь-якого інвестора. Здебільшого вкладаючи свої кошти, інвестор не може мати цілковитої впевненості в результатах його діяльності. На ділі його результат залежить від удалого сполучення різних факторів, таких як: темп інфляції; курс національної та іноземної валюти; людський фактор, який є досить не прогнозованим; податкова політика держави у цілому та окремих регіонів; фактор часу та місця та багатьох інших.

Інвестування є досить ризиковою справою, тому те, наскільки компанія або окремих інвестор уміють управляти ризиками, залежить їх дохідність. Великий ризик – це не тільки витрати, а й потенційно більший дохід. З ризиком понести витрати є можливість отримати більший дохід. Звідси виходить, що чим краще інвести-

ційне підприємство може управляти своїм ризиком, тим більше в нього можлива дохідність.

Ризик-менеджмент – це управління організацією у цілому або окремими її підрозділами з урахуванням факторів ризику (тобто випадкових подій, що впливають на організацію) на основі особливої процедури їх виявлення й оцінки, а також вибору і використання методів нейтралізації наслідків цих подій, обміну інформацією про ризики і контролю результатів застосування цих методів.

Необхідність аналізу ризиків інвестиційного проекту полягає у тому, що інвестиційні проекти розробляються на основі визначених передбачень щодо капітальних і поточних обсягів реалізації продукції, цін на товари та послуги тощо. Незалежно від якості та кількості даних передбачень майбутній розвиток подій завжди є неоднозначним, тому практика планування капітальних інвестицій розглядає й аспекти невизначеності та ризику.

В інвестиційному і фінансовому менеджменті під ризиком найчастіше розуміють міру невпевненості в одержанні очікуваних доходів від заданих інвестицій. Якщо конкретизувати загальне визначення ризику для аналізу проекту, то ризик проекту – це міра невпевненості в одержанні очікуваного рівня дохідності під час реалізації даного проекту.

Інвестиційний ризик являє собою можливість нездійснення запланованих цілей інвестування (таких як прибуток або соціальний ефект) і отримання грошових збитків. Цей ризик необхідно оцінювати, обчислювати, описувати та планувати, розробляючи інвестиційний проект.

Розрізняють загальноекономічний ризик, що походить від несприятливих умов у всіх сферах економіки, та індивідуальний ризик, пов'язаний з умовами даного проекту.

Залежно від чинників виділяють такі види інвестиційного ризику: політичний ризик; загальноекономічний ризик; правовий ризик; технічний ризик; ризик учасників проекту; фінансовий ризик; маркетинговий ризик; екологічний ризик; спекулятивний, або трейдерський, ризик.

Політичний, правовий та загальноекономічний ризики можуть бути викликані зовнішніми умовами реалізації інвестицій. Інші види ризиків спричинюються можливими помилками планування та організації конкретних проектів.

Технічний ризик зумовлюється великою кількістю помилок широкого спектру боків інвестування, які є пов'язаними з якістю проектування, технічною базою, обраною технологією, управлінням проектом, перевищенням кошторису.

Фінансовий ризик впливає з нездійснення очікуваних подій із фінансового боку проекту. Це можуть бути незаплановані зменшення або зникнення джерел та обсягів фінансування, незадовільний фінансовий стан партнерів, зриви надходжень коштів від реалізації вироблених товарів чи послуг, неплатоспро-

можність покупців продукції та власні підвищені витрати.

Маркетинговий ризик виникає з прорахунків під час оцінки ринкових умов дії проекту, наприклад ринків збуту чи постачання сировини і матеріалів, організації реклами чи збутової мережі, обсягу ринку, часу виходу на ринок, цінової політики, внаслідок низької якості продукції.

Екологічний ризик пов'язаний із питаннями впливу на довкілля, можливої аварійності, стосунків із місцевою владою та населенням.

Спекулятивний, або трейдерський, ризик пов'язаний із діяльністю фірми або окремого торговця на фінансовому ринку.

Трейдерські ризики, пов'язані з діяльністю на фінансовому ринку, своєю чергою, поділяють на три групи: ризики втраченого зиску; ризики зниження доходності; відсоткові ризики.

Ризикучасників проекту може бути пов'язаний з усіма неочікуваними подіями в управлінні та фінансовому стані підприємств-партнерів.

До головних механізмів нейтралізації інвестиційних ризиків належать: уникнення ризику; утримання ризику (в поєднанні з внутрішнім страхуванням); мінімізація ризиків (шляхом диверсифікації, лімітування, хеджування); передача ризику (тобто зовнішнє страхування). На рис. 1 представлено механізми управління ризиками інвестиційної діяльності.

Диверсифікація інвестиційних ризиків полягає у зменшенні рівня їх концентрації [5, с. 644]. Цей метод ризик-менеджменту використовується лише для уникнення негативних наслідків несистематичних (специфічних) ризиків. Незалежно від того, який ризик мінімізується за допомогою диверсифікації, принцип ризик-менеджменту

є один – максимально розподілити грошові вкладення між різноманітними активами, щоб уникнути значних фінансових утрат, коли окремі активи стають збитковими під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів [9, с. 329].

Лімітування здійснюється шляхом установлення відповідних фінансових обмежень (тобто лімітів) за окремими напрямками фінансової діяльності для фіксації можливих фінансових утрат на допустимому для підприємства рівні [9, с. 329].

Хеджування фінансових ризиків передбачає зменшення ймовірності їх виникнення за допомогою деривативів або похідних цінних паперів (ф'ючерсів, опціонів). Механізм хеджування полягає у проведенні протилежних фінансових операцій із ф'ючерсними контрактами та опціонами на товарній і фондовій біржах [9, с. 329].

Розглянуті методи профілактики дають змогу зменшити ймовірність виникнення фінансових ризиків, але при цьому не створюються спеціальні фонди і резерви для компенсації можливих фінансових утрат, коли ризикова подія настала. Така роль відводиться страхуванню (внутрішньому і зовнішньому).

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Умови економічної невизначеності, в яких змушені діяти інвестори, спричиняють вплив тих чи інших факторів ризику на їхні майбутні прибутки. Інвестиційні ризики загрожують зменшенням прибутків порівняно з можливими або навіть збитками. Під час прийняття рішень щодо інвестиційної діяльності керівництво фірм, банків або інвестиційних фондів має обов'язково враховувати вплив інвестиційних ризиків.

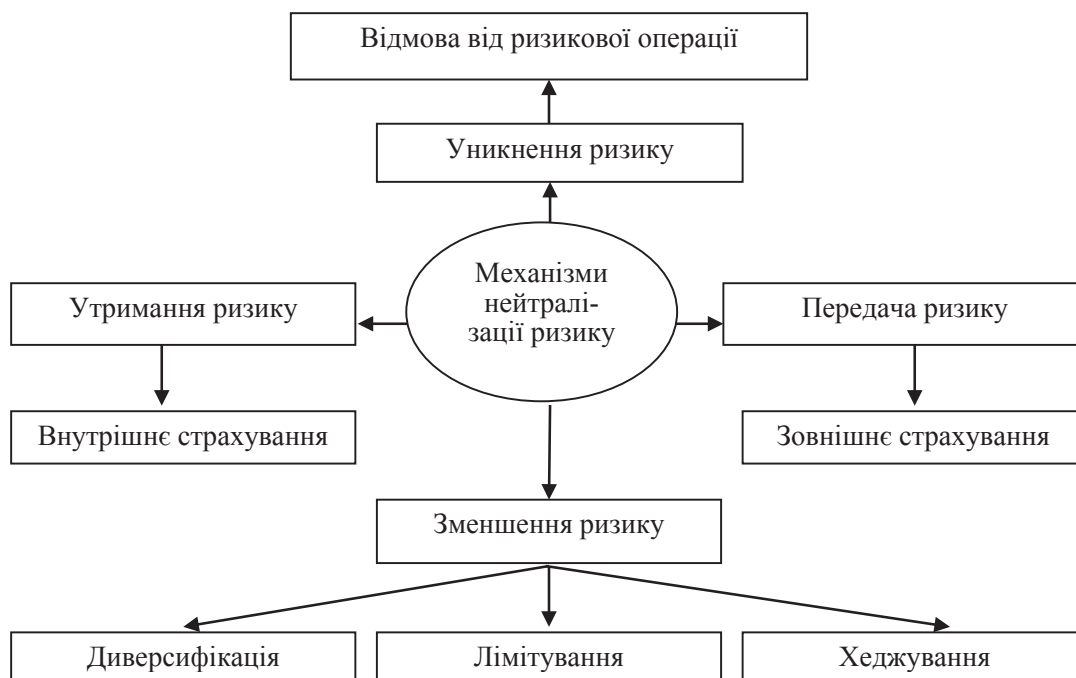

Рис. 1. Механізми управління ризиками інвестиційної діяльності

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 23.07.2017 № 1560–12–І // ВВРУ. – 2017. – № 32.
2. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 03.01.2017 № 959–12–VIII // ВВРУ. – 2017. – № 52.
3. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць: Закон України від 06.09.2012. № 5205–17–VII // ВВРУ. – 2013. – № 32.
4. Господарський кодекс України від 02.08.2017 № 436–15–VIII // ВВРУ. – 2017. – № 18.
5. Шваґер Дж. Технічний аналіз: повний курс / Дж. Шваґер; 10-е вид. – М.: Альпіна паблішер, 2014. – 802 с.
6. Шваґер Дж. Биржевые маги / Дж. Шваґер. – М.: Диаграмма, 2004. – 464 с.
7. Бегс Л. Повний курс по свічному аналізу / Л. Бегс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: fxgeneral.com/forum
8. Медведєв А.В. Школа БО: [навч. посіб.] / А.В. Медведєв [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://binguru.net/shkola-bo>
9. Фінансовий менеджмент: [підручник] / А.М. Поддєрьогін [та ін.]. – К.: КНЕУ, 2005. – 535 с.